

RECENZIE/REVIEW/KRITIK

oooooooooooooooooooooooooooo

SEDLÁČEK, Tibor. *Doklady náboženstva Churritov v starovekom Urkeši.* Brno: Nakladatelství MuniPress, 2017, 165 s. ISBN 978-80-210-8753-8.

Vždy poteší, keď sa na Slovensku alebo v Čechách objaví nová vedecká monografia na tému starovekých dejín Predného východu. Knihy tohto typu vychádzajú v našom prostredí skutočne zriedkavo. Konkrétnie na tému recenzovanej monografie, teda tému Churritov, resp. churritského náboženstva, doteraz nevyšla žiadna. Zároveň je pozoruhodné a skôr smutné, že ak i je konečne vydaná kniha v slovenčine v tejto vedeckej oblasti, tak sa tak stane v Čechách. Bezpochyby môžeme byť radi, že podobné knihy v českom prostredí vychádzajú, a že české vydavateľstvá a univerzity dávajú príležitosť našim autorom, ale je na druhú stranu smutné, že knihy s podobnou problematikou nevychádzajú i u nás. Vývoj na starovekom Prednom východe v mnohom ovplyvnil a určil smerovanie stredomorských civilizácií a antického sveta, v tomto zmysle i kultúrny vývoj Európy. Téma tak patrí i do nášho prostredia a má v mnohom čo povedať slovenskému čitateľovi.

Práca Tibora Sedláčka vyšla, ako som už spomenul, v českom prostredí vo vydavateľstve Univerzity Masarykovi v Brne. Autor absolvoval na Masarykovej univerzite doktorandské štúdium na Ústave religionistiky, špecializoval a špecializuje sa na náboženstvo a mýty Mezopotámie a Churritov. Publikoval viacero článkov na témy churritských dejín, mýtov, ikonografie či mezopotámskeho náboženstva.

Kniha je skoncipovaná do podoby, že po nej môže siahnuť v podstate i bežný čitateľ, lebo nás sprevádza nielen ikonografiou, metodológiou, interpretáciami a nálezmi, ale v nej nájdeme i počiatky churritských dejín a nárys vývoja starovekého Urkeša. Prvú kapitolu autor otvoril úvahami o rozpoznávaní religióznych prvkov v materiálnej kultúre. Som sice historik a nie archeológ, ale konštatovaním, že interpretácia objektov a nálezov býva veľmi zložitá, zrejme nič nepokazím. Zároveň sa jej ale nie je možné vyhnúť, pokial chceme nálezy vsunúť do kontextu príbehu danej civilizácie. Autor v knihe používa v tomto smere hlavne stratifikáciu znakov zadefinovanú Renfrewom a ňou preukazuje religiózny charakter tej či onej štruktúry. V tej istej kapitole nájdeme i ďalší pálčivý problém, a tým je otázka, do akej miery je možné interpretovať motívy s religióznom tematikou aplikovaním zaznamenaj tradície. Tu je problém hlavne v tom, že nájdené glyptiky v Urkeši sice nesú akkadské prvky, a možno i vznikli v akkadskom prostredí, ale v podstate každé mezopotámske mesto malo mnohé vlastné formy

tradície, interpretácia glyptiky z jedného mesta prostredníctvom textov druhého je tak do veľkej miery otázna.

V druhej a tretej kapitole sa čitateľ oboznámi s dejinami Churritov a Urkeša. Autor nepredkladá iba holý naratív, ale predostiera celú škálu názorov a diskusií vedeckej obce na rôzne problémy spojené s interpretáciou či analýzou. Keďže v slovenčine nám akékoľvek dejiny Churritov chýbajú, tak týchto niečo viac ako dvadsať strán textu dáva nášmu prostrediu možnosť prvýkrát zasvätené nahliadnuť do inak doteraz u nás opomínanej témy.

Nasledujúca, štvrtá kapitola, prináša opis materiálnych a textových nálezov z Urkeša. Hlavne tých textových je vyslovene poskromne. Plusom tejto časti sú preklady zachovaných textov. Nasleduje kapitola charakterizujúca churritského chtonického boha Kumarbiho na základe textov zaznamenávajúcich jeho mytológický cyklus. Šiesta kapitola nás posúva ďalej v materiálnych nálezoch, konkrétnie ku deskripcii nájdenej podzemnej štruktúry. Obsah, forma či veľkosť štruktúry napovedajú, že by mohlo ísť o rituálny objekt, konkrétnie rituálnu jamu. Autor ju spája s chetitsko-churritskými textami, ktoré osvetľujú rituály spojené s obetovaním. Autor priznáva, že texty sú o tisíc rokov mladšie ako nájdená štruktúra. To v zásade nemusí byť až taký problém, lebo mi nevieme, aká stará je zaznamenaná tradícia, stretávame sa s ňu iba vo forme, v ktorej ju uchovávajú tabuľky, ale ona je vždy staršia ako zachovaný nosič, takže tých tisíc rokov odstupu nemusí byť až tisíc, ale i menej. Tým sa, ale problém v spojení textov a štruktúry nekončí, lebo tieto texty nepochádzajú z Urkeša, ale inej oblasti. Mi sice vidíme tradíciu na tabuľke staticky zaznamenanú, ale v rozličných oblastiach sa vyvinula do rozličných podôb a v tomto smere je asociácia podľa mňa problematickejšia.

Nasledujú kapitoly o sakrálnom aspekte panovníckej moci (siedma kapitola), o glyptických religióznych motívoch s akkadskými vplyvmi (ôsma kapitola) a deviata kapitola sa venuje churritizácii, jej konceptu a jeho aplikovaniu na Urkeš. V poslednej kapitole ma zaujalo, že autor si vybral Barthov koncept etnických hraníc. Podľa Bartha je etnicita ako prázdna nádoba, ktorú napĺňa politický a sociálny kontext. Nie úplne s tým súhlasím. Etnicita je sociálny konštrukt, ktorý slúži istému cieľu, ale je ľažko uchopiteľná, vysvetliteľná a podľa mňa ju nemožno redukovať na odozvu sociálneho a politického kontextu. Je to bezpochyby stratégia súdržnosti skupiny, ale jej premeny vôbec nemusia byť napriek jej funkcii také „účelové“ ako to Barth predpokladal (napokon jeho známa štúdia vyšla ešte v roku 1969 a výskum sa v tomto smere nesmierne pohol). Je predsa mnoho príkladov v dejinách, kedy si spoločenstvá a skupiny zachovali svoju identitu napriek meniacim sa podmienkam.

Na záver ešte par slov k významu práce. Celkovo ide o myšlienkovu kvalitne usporiadanú a vypracovanú monografiu. Autorovi možno podakovať, že do nášho prostredia priniesol tému tejto u nás zabudnutej oblasti dejín, a že ju vypracoval v tejto podobe. Štýl písania napriek zložitej téme prekvapí i náročných čitateľov svojou priateľnosťou, kniha sa číta ľahko a i vďaka tomu ju je možné prečítať i počas jednej cesty vlakom Trnava-Viedeň-Trnava.

Michal Habaj, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave